

Ändring i rättegångsbalken

Sammanfattning

Utskottet lägger på eget initiativ fram ett förslag till ändring i 49 kap. 13 § rättegångsbalken i syfte att åtgärda en bristfällig utformning av bestämmelsen i ett tidigare lagstiftningsärende.

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ändring i rättegångsbalken

Riksdagen antar utskottets förslag i bilagan till lag om ändring i lagen (2005:683) om ändring i rättegångsbalken.

Stockholm den 23 september 2008

På justitieutskottets vägnar

Thomas Bodström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Bodström (s), Inger Davidson (kd), Henrik von Sydow (m), Krister Hammarbergh (m), Margareta Persson (s), Ulrika Karlsson i Uppsala (m), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Inge Garstedt (m), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s), Otto von Arnold (kd), Mehmet Kaplan (mp), Anders Hansson (m), Maryam Yazdanfar (s), Karin Nilsson (c) och Camilla Lindberg (fp).

Utskottets överväganden

Riksdagen beslutade våren 2005 i ärendet En modernare rättegång om lagändringar i bl.a. rättegångsbalken (prop. 2004/05:131, bet. JuU29, rskr. 307, SFS 2005:683, ändringslagen senare ändrad genom SFS 2006:465 och SFS 2008:649). Lagändringarna kommer att träda i kraft den 1 november 2008 (SFS 2007:636).

En av lagändringarna som beslutades i ärendet var att systemet med prövningstillstånd utvidgas till att omfatta tingsrättens avgöranden i flertalet typer av tvistemål och domstolsärenden. Brottmålen var dock helt undantagna från prövningstillståndsreformen varför några sakliga ändringar i reglerna om prövningstillstånd inte är avsedda för brottmål (se prop. 2004/05:131 s. 181 och 259 samt bet. JuU29 s. 12).

Lagtekniskt har prövningstillståndsreformen utformats på så sätt att en huvudregel införs i 49 kap. 12 § rättegångsbalken om krav på prövningstillstånd till hovrätt i alla måltyper. I 49 kap. 13 § införs en undantagsregel för brottmål som ska ha en saklig innebörd motsvarande vad som gäller för den måltypen sedan tidigare. En konsekvens av den nya systematiken i 49 kap. 12 och 13 §§ är att alla tingsrättens *beslut* i brottmål som inte uttryckligen undantas från kravet på prövningstillstånd i brottmålsbestämmelsen omfattas av huvudregeln i 49 kap. 12 §, med krav på prövningstillstånd som följd.

Enligt den äldre lydelsen av 49 kap. 13 § ska alla beslut som har meddelats av tingsrätten i brottmål och som får överklagas särskilt – vare sig de meddelats under rättegången eller i samband med domen – kunna prövas av hovrätten utan krav på prövningstillstånd. Det gäller även om det skulle krävas prövningstillstånd i huvudfrågan om skuld och påföljd (se Högsta domstolens avgörande NJA 1997 s. 475).

Den nya lydelse av 49 kap. 13 § som träder i kraft den 1 november 2008 har av förbiseende fått en sådan utformning att det av ordalydelsen följer att det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva ett beslut som får överklagas särskilt och som intagits i domen. Genom en precisering i femte stycket till *beslut som har meddelats under rättegången* undantas nämligen oavsiktligt beslut intagna i domen från befrielsen från kravet på prövningstillstånd.

Som anförts ovan har det inte funnits någon vilja från lagstiftaren att genomföra några ändringar vad gäller prövningstillstånd i brottmål. Den oavsiktliga förändringen i 49 kap. 13 § bör därför lagtekniskt rättas till innan ändringslagen träder i kraft den 1 november 2008. Utskottet lägger därför på eget initiativ nu fram ett förslag till ändring av lagen (2005:683) om ändring i rättegångsbalken, såvitt avser 49 kap. 13 §.

Utöver den nödvändiga ändringen i bestämmelsens femte stycke föreslår utskottet att en språklig korrigering i förekommande fall sker av ”skall” till ”ska”. Utskottets lagförslag återfinns i bilagan.

Utskottet anser att Lagrådets hörande över lagförslaget skulle sakna betydelse.

BILAGA

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:683) om
ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 49 kap. 13 § rättegångsbalken i stället för dess lydelse enligt lagen (2005:683) om ändring i nämnda balk ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2005:683

Föreslagen lydelse

49 kap.

13 §

För att hovrätten *skall* pröva tingsrättens dom i brottmål, såvitt avser annat än enskilt anspråk, krävs inte prövningstillstånd i andra fall än då den tilltalade genom domen

1. som enda påföljd dömts till böter, eller
2. frikänts från ansvar för brott för vilket det inte är föreskrivet svårare straff än fängelse i sex månader.

Har tingsrätten i en dom i brottmål även prövat enskilt anspråk mot den tilltalade krävs inte prövningstillstånd i den delen, om

1. ett överklagande avser frågan om den tilltalade *skall* dömas för den åtalade gärning som det enskilda anspråket hänför sig till, och
2. prövningstillstånd meddelas i den frågan eller sådant prövningstillstånd inte krävs.

Kravet på prövningstillstånd enligt första stycket gäller inte om domen överklagas av justitiekanslern eller en justitieombudsman.

Det som sägs i första–tredje styckena gäller även beslut som får överklagas endast i samband med överklagande av dom.

För att hovrätten i brottmål *skall* pröva tingsrättens slutliga beslut eller beslut *som har meddelats*

För att hovrätten *ska* pröva tingsrättens dom i brottmål, såvitt avser annat än enskilt anspråk, krävs inte prövningstillstånd i andra fall än då den tilltalade genom domen

1. som enda påföljd dömts till böter, eller
2. frikänts från ansvar för brott för vilket det inte är föreskrivet svårare straff än fängelse i sex månader.

Har tingsrätten i en dom i brottmål även prövat enskilt anspråk mot den tilltalade krävs inte prövningstillstånd i den delen, om

1. ett överklagande avser frågan om den tilltalade *ska* dömas för den åtalade gärning som det enskilda anspråket hänför sig till, och
2. prövningstillstånd meddelas i den frågan eller sådant prövningstillstånd inte krävs.

För att hovrätten i brottmål *ska* pröva tingsrättens slutliga beslut eller beslut som får överklagas särskilt krävs inte prövningstillstånd.

under rättegången och som får överklagas särskilt krävs inte prövnings-tillstånd.